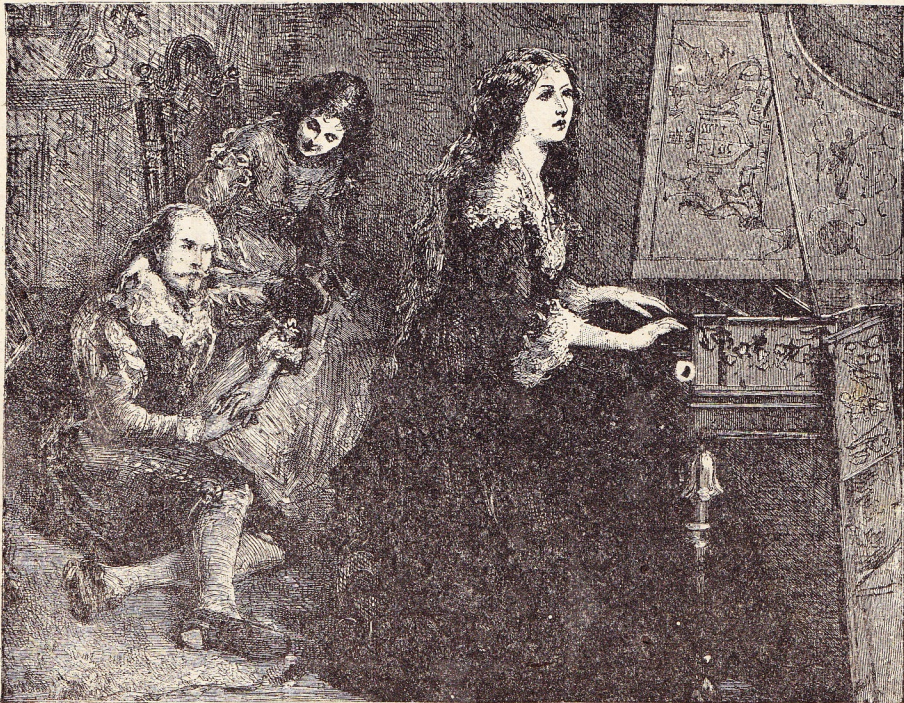

- Ik heb medelijden met hem, zei Agneta...
- Ik ook, maar ik vind, dat hij al te ras den laster van Wouter overbrengt.
- Hoe durft de huichelaar nu zijn schuld op u leggen !
- Wie in zulk een toestand zit, waagt blijkbaar alles... Maar ik heb den schout meegedeeld, wat ik gezien heb...
- Dat Wouter met het meisje van Brugge kwam ?
- Ja, en haar op de Reiger verborg. En zoo moest hij zich geheel vast praten.

Moed, neef (blz. 220).

- 't Is toch verschrikkelijk... Een moord plegen! Wouter van Dillen moet in Engeland wel doorslecht geworden zijn !
- Ja... zijn verblijf ginder werd hem noodlottig.
- En zulk een opvoeding gehad ! O, wat zal Livina verdriet hebben ! En ik kan haar niet gaan troosten, want ik treed ook als aanklagster op, hoe triestig ik het vind...
- Laat ons nu uw oom opzoeken; ge weet, waarvoor ik kom, hernam van Rooze.
- O, zoudt ge nu wel met oom spreken ? Zulk een dag ! Het is me of hij geen geluk brengen kan.
- Och, kom, gij wordt juist voor een ongeluk behoed ! En het wordt

meer en meer noodig, dat ik u beter beschermen kan. Het is zulk een roerige en booze tijd.

Agneta liet zich overhalen en trad met van Rooze in haar woning.

WEER AANGEHOUDEN.

Wouter van Dillen stond voor het raam. Hij zag, hoe de Wandelende Jood nu op de Markt het volk verzamelde, dat hem grooten eerbied betoonde.

— En ik kan den bedrieger niet ontmaskeren, mompelde Wouter.

Hij keek toe, hoe de menigte Ahasverus omringde. Nu was deze aan 't vertellen...

Wouter dacht aan het oude verhaal... We geven het hier beknopt naar de lezing van den heer Gerritsen.

In Christus' tijd woonde Ahasverus te Jerusalem... Hij duldde met weezin de Romeinsche bezetting en hoopte op de komst van den Messias, die het land zou verlossen. Men sprak van Jezus... maar in hem wilde Ahasverus niet gelooven.

Ahasverus haat dien wonderdoener met een doodelijken haat. 't Is wel bekend geworden wat geruchten er gingen van zijn wonderlijke geboorte. En de bewoners van Bethlehem hadden vernomen wat de reden was, waarom Herodes een wreeden last had gegeven. Ahasverus herinnert zich menigmaal hoe de ruwe krijgsknechten zijn ouderlijke woning zijn binnengedrongen en de lieveling van geheel het huisgezin, den kleinen Nathanael, met geweld ontrukten aan de beschermende moederarmen en meedoogenloos het schreiende kind voor goed deden zwijgen. En viel niet zijn moeder onder de slagen van wie haar het kind ontrukten, wyl ze niet berusten wou in het wreede bevel? O, Ahasverus haatte den timmermanszoon van Nazareth, ondanks den roep van heiligheid en goedheid die van hem uitging.

Daar treft, op den eersten dag van de feestweek van Paschen een ongevoon gerucht zijn oor. Hosanna, gezegend is Hij die komt in den naam des Heeren, Hij, die is de Koning Israels. Is het mogelijk? Zou de verwachting waarvan zijn hart vervuld was, der verwezenlijking nabij zijn? Spoedig heet hij de juichende schare bereikt... O, al te wreede ontgoocheling. 't Is de gehate Nazarener, die het middelpunt vormt van de menigte en wien die jubelkreten gelden. Teleurgesteld keert hij naar zijn woning terug. De feeststemming zal ditmaal voor hem niet komen. De Paaschvreugd is voor hem vergald en hij verwaarloost het opgaan naar den tempel, heel de feestweek.

En nu is het voorbereiding voor den Sabbat. Ahasverus had zich dien morgen moegeschreeuwd, toen hij instemde met het kruist Hem, kruist Hem. Met zijn jongsten zoon aan de hand staat hij aan de deur zijner woning, als Jezus zwoegend, bijna bezwijkend onder den last van het kruis, loodzwaar drukkend op den ontvleschden rug, langzaam nadert. Een tierende, nieuwsgierig opdringende menigte, nauwelijks in bedwang gehouden door Rome's krijgsknechten, beweegt zich rondom den stoet, waarin weenende vrouwen een droeve tegenstelling vormen met van voldoening grijnslachende Farizeërs. Het duurt lang eer de stoet bij 't huis van Ahasverus is gekomen en de onmenschen ten volle genieten kan van het schouwspel dat de lijdende

Jezus biedt. Eindelijk. Reeds opent hij den mond om een vloed van scheldwoorden te uiten. Maar wat ziet nu zijn oog? Daar rust het kruis, dat de Nazarener voortsleepte, tegen den muur van zijn woning en de deerniswaardige kan herademen. Dat is te veel voor Ahasverus om aan te zien en te verdragen. Met een paar groote sprongen is hij naderbij gekomen, en dol van woede en haat komt het hem schor uit de keel: « Ga Nazarener, rust waar ge wilt, waar ge kunt, maar niet hier; niet tegen mijn woning duld ik uw kruis ». En hij maakt zich gereed den Heiland met geweld tot voortgaan te noodzaken. Maar zoover komt het niet.

Met een onbeschrijflijken blik, die hem tot in de ziel drong, zag Jezus zijn hater aan: « Ik zal gaan Ahasverus. Maar de rust, die Ik zal vinden, zij u ontzegd. Gij zult dolende zijn op de aarde totdat Ik wederkom ».

Ahasverus wijkt ontzet achteruit. Die stem was van een, die sprak als machthebbende.

Van dit oogenblik af werd Ahasverus door onrust voortgedreven. Nauwelijks kon hij de terechtstelling op Calvarië bijwonen. Te benauwd werd hem Jerusalem. Hij vlucht weg zonder te weten waarheen.

En altijd voelt hij den blik van den Nazarener op zich gevestigd. Onophoudelijk klinkt het hem in de ooren wat de Heiland hem toevoegde. Al zwerft hij van het eene einde der aarde tot het andere, rust is voor hem niet te vinden. Hoe menigmaal reeds zocht hij, vermoeid van het dwalen, den dood. Maar de onverbiddelijke, die nooit een sterveling liet glippen, wendt van Ahasverus zich af.

Zoo zal hij voortwandelen, overal den indruk achterlatend van zijn voetstap, hij de geheimzinnige die niet rusten en niet sterven kan, maar dwalen moet tot de wereld vergaat...

Zoo luidde het oud verhaal, maar Wouter wist wel, dat het een symbool was van het lot der Joodsche natie, die over de wereld verspreid was geworden en geen ruste vond, telkens vervolgd en verjaagd werd. Maar de kerel daar op de Markt maakte gebruik van de goedgeloovigheid van het volk, om dit te bedriegen...

Ahasverus geeselde zich zooals hij te Ghistel deed, vroeg aalmoezen voor liefdewerken en toonde zich milddadig jegens bedelaars, die plots opdoken, zijn handlangers...

In Vlaanderen toonde men grooten eerbied voor de passie des Heeren, en men vertoonde ze aan het volk in ommegangen en processie's. Ook talrijke gebruiken stonden er mee in verband. Ter herinnering aan het feit, dat Pilatus op het Paaschfeest, naar vaste gewoonte, een gevangene losliet, begenadigde men nu nog op Goeden Vrijdag opgeslotenen, welke men Goede Vrijdagskinderen noemde.

Inzonderheid te Yperen ging de begenadiging met eenige plechtigheid gepaard. Daar werd gratie verleend aan allen, die in de gevangenis waren geraakt wegens een misdrijf, begaan tegen den vorst des lands. Ze werd geschonken door den Baljuw, namens den Souverein en op verzoek van den Advokaat en de Schepenen. Deze begaven zich gezamenlijk naar de hokken, waarin de gevangenen vertoefden. De verdediger vroeg hun of zij genade van den vorst wenschten te ontvangen, « ter liefde van God en ter eere en uit ontzag voor den Goeden Vrijdag ».

Na deze vraag te hebben beantwoord gingen zij, die van de aangeboden weldaad gebruik wenschten te maken, met een brandende waskaars in de hand naar de overheid en beleden, ootmoedig knielende, in 't openbaar hun schuld, waarop ze den Baljuw smeekten hun genade te schenken.

Te Brussel werd op Goeden Vrijdag gratie verleend aan één ter dood veroordeelde. Onderscheidene rechterlijke Overheidspersonen begaven zich naar de gevangenis en lieten de veroordeelden voor zich verschijnen. In tegenwoordigheid van het publiek, dat toegang had tot de zitting, ondervroegen ze de veroordeelden over de gepleegde misdaad en maakten daarna een lijst op met de namen der personen, die naar hun meening voor gratie in aanmerking kwamen. Uit deze lijst deed dan de Gouverneur-generaal namens den vorst een keuze (1).

De gewoonte waarop Pilatus doelde, toen hij het volk voorstelde ter wille van het Paascheest Jezus los te laten wordt nog heden ten dage in Spanje gevolgd. Nog in 1909 verleende Koning Alfonsus op Goeden Vrijdag gratie aan tien ter dood veroordeelde misdadigers, boeven van de ergste soort, waaronder twee vadermoordenaars. En in 1910 werden 23 ter dood verwezenen begenadigd.

Op Goeden Vrijdag stelde men in menige kerk de kruisiging voor. Gewoonlijk was het weer een gevangene, die de rol van Christus vervulde, zich tot bloedens toe liet geeselen en dan aan een kruis met touwen bevestigd werd. Te Kortrijk had men dan aan handen en voeten blaasjes met bloed verborgen, en stak deze door, om het tooneel nog meer werkelijkheid bij te zetten. Lieden van den hoogsten stand kwamen dit schouwspel bijwonen. De gevangene kocht aldus zijn vrijheid.

In andere plaatsen had een brooduitdeeling plaats, op Witten Donderdag, ter herinnering aan het Laatste Avondmaal. Of men richtte tafels aan voor oude lieden en pelgrims.

Zoo spraken allerlei gewoonten van Christus' lijden en het was dus niet zoo te verwonderen, dat in den tijd van ons verhaal, toen menige kerk in puin lag en veel dorpen zonder herder waren, het volk in onwetendheid verkeerde, de massa aan het optreden en de verhalen van Ahasverus geloof hechtte.

Wouter van Dillen begreep dan ook wel, dat dit volk een verlicht man niet zou gelooven. Licht en bijgeloovig waren de menschen in groote mate. Op zijn zeereis van Engeland had een Vlaamsch matroos hem nog bewijzen daarvan geleverd. Die wilde Wouter allerlei zonderlinge middelen aan de hand doen tegen zeeziekte. Hij beweerde, wat eveneens de visschers van Nieuwpoort toen geloofden, dat de wolken een afzonderlijke zee vormden, waarop ook volk met schepen voer. Wij woonden dus onder die zee... En dat was ook in Engeland de meening van eenvoudige lieden. Zekere Gervas van Tilbury vertelt het.

« Eens op een Zondag », zegt hij, « bij somber mistig weer, dat de menschen van zeker dorp in Engeland juist uit de kerk kwamen, werden zij ten hoogste verwonderd door het zien van een scheepsanker, dat aan een

(1) Dit gebruik bleef tot aan de Fransche revolutie bestaan.

van de rechtstandige grafsteen vastzat en waarvan het kabeltouw, dat uit de lucht neerhing, zeer gespannen en gerekt was. De kerkgangers waren verbaasd, en terwijl zij daar zoo stonden te praten over het zonderlinge gezicht, bespeurden zij, dat de kabel zich rondwong en bewoog, alsof er moeite werd gedaan om het anker te lichten. Maar het anker, zoo als bleek, greep slechts te vaster in de zerk, en daarop deed zich daarboven een groot geschreeuw en geroep hooren, als van joelende zeelieden. Een oogenblik daarna zag men een varengast langs het touw naar beneden komen, om het weerbarstige anker los te krijgen: doch nauwelijks had hij aan dit zijn verlangen voldaan, of de dorpelingen namen hem vast. Hij stierf onder hun handen, even spoedig en even zoo, als iemand, die verdrinkt. En nagenoeg een uur naderhand, toen zijn maats daarboven geen taal of teeken meer van hem vernamen, sneden de luchtschippers, zonder eens te beproeven of het anker ook soms los was geraakt, het touw stuk, en zeilden weg. Tot een aandenken aan deze zonderlinge gebeurtenis smeedden echter de lui van het dorp de herren hunner kerkdeur uit het anker, en daar kan men ze nog zien!

Op een anderen tijd stevende een Bristolsch koopman naar Ierland. Terwijl hij dus onder zeil was, en zijn gezin te huis aan 't avond-eten zat, kwam daar plotseling een mes door het raam op de tafel vallen. En toen de koopman was teruggekeerd, en het mes, dat hem gewezen werd, aanschouwde, verklaarde hij het terstond voor zijn eigen, en zeide, dat op dien en dien dag, als hij daar in de hoogte dus zich in een onbekende zee bevond, hij dat voorwerp had over boord laten vallen; en, wat het zonderlingste was, bij nader onderzoek bleek het, dat dit op denzelfden dag en hetzelfde oogenblik was geschied, als waarop het mes op de tafel te land kwam». « Deze voorvallen » — meent de goede Gervaas, — « zijn klare bewijzen, dat er een zee boven onze hoofden hangt ». In zekeren zin, vooral wanneer het zeer bewolkt is, en de plasregen neervalt, heeft de man zoo'n ongelijk niet, teekent van Lennep aan.

Och, wat al verhalen van zeemeer mannen en meerminnen had Wouter voor zijn vertrek niet van de visschers gehoord. En de burgers waren evenmin wijzer. Zij allen vormden nu het gehoor van Ahasverus, die boeiend vertellen en vlot spreken kon en niet voor de stoutste leugens terugdeinsde.

Wouter was zich wel bewust welk gevaar hij zou loopen, moest hij trachten den bedrieger te ontmaskeren. De zoogenaamde Ahasverus had het hem trouwens wel doen gevoelen, en de kerel wist, dat hij overmoedig spreken kon.

— En och, ik heb andere zorgen, dacht de jonker. Hoe zal die heele kwestie van Roza eindigen?

Zoo stond hij te mijmeren, toen zijn vader terug keerde. De schout van Nieuwpoort betoonde thans geen aandacht voor den Wandelenden Jood. Vlug betrad hij zijn woning.

— Waar is Wouter? vroeg hij aan Livina, die met Jan Borgelia, die weer gekomen was, op de pui naar de menigte keek.

— Op zijn kamer, vader, antwoordde het meisje. O, mijnheer Ahasverus heeft daar ook over den gruwelijken moord gepredikt. En hij zei, dat de menigte zeer pijnlijk verrast zou wezen, als ze den dader kende, want dat dan een huichelaar ontmaskerd werd.

— Heeft hij dat verklaard? vroeg de heer van Dillen ontsteld en bevreemd voor de beteekenis dier woorden.

— Ja, wij hebben het duidelijk verstaan, hé Jan.

— Zeer duidelijk, inderdaad, bevestigde Borgelia. En hij sprak toen als met bovennatuurlijke kracht.

— O, vader, wat zou hij bedoelen? hernam Livina.

Maar de schout snelde binnen en besteeg de trap. Hij ging in de kamer van zijn zoon.

— Wouter, smeekte hij, bevrijd mij van mijn onrust...

— Maar vader, wat scheelt u? Gij gelooft toch niet aan mijn schuld?

— Ik moet u een vraag doen... En ik bezweer u dadelijk de waarheid te zeggen, de volle waarheid.

— Heb ik ooit gelogen, vader?

— Dat ik weet, neen en daarom behoud ik de hoop, dat alles een gruwelijk misverstand is. Zeg mij, hebt ge bij uw terugkeer uit Engeland een meiske tot Nieuwpoort gebracht?

De jonker verschoot van kleur.

— Ja, vader, antwoordde hij toch, zonder aarzelen.

— Wie was dat?

— Ik kan het niet zeggen...

— Wat, gij kunt het niet zeggen...

— Onmogelijk!

— En waarom niet?

— Het is een belofte... en ik moet mijn woord houden. O, vader, meen niet, dat ik iets onbehoorlijks deed, iets, waarover ik me in mijn geweten te schamen heb.

— Hebt gij dat meisje naar De Reiger gebracht?

— Ik kan niets mededeelen, vader! Dan zou ik een eerlooze woordbreker zijn.

— Ellendige uitvluchten!

— Neen... God weet, dat het me zeer spijt, dat ik niet openhartig mag wezen...

— Wouter van Dillen, niet uw vader, maar de schout van Nieuwpoort staat nu voor u... En die eischt te vernemen, met wie gij op dien bewusten avond te Nieuwpoort aangekomen zijt.

— Ik mag dat ook niet aan den schout mededeelen!

— Omdat gij Roza, de dochter van den armen Roger misleid en zoo ontvoerd hebt! schoot de heer van Dillen uit.

— Neen, vader!

— Noem dan die geheimzinnige gezellin!

— Dring niet aan, vader! Maar het kan Roza niet geweest zijn, vermits deze pas later uit Brugge verdwenen is...

— Nu gaat me een licht op. Toen wij huiszoeking moesten doen op de Reiger, zijt gij daar ook heen geslopen, zoogenaamd om mij te beschermen. Gij gingt dat meisje waarschuwen.

Wouter boog het hoofd.

— Gis ik de waarheid niet? vroeg de heer van Dillen.

— Ja, vader! Het was mijn plicht...

— Zwiġ toch van eer en plicht, huichelaar !

— Neen, vader, dat ben ik niet, al is de schijn tegen mij. Ik heb echter niets oneerlijks gedaan. God is mijn getuige.

— Neem niet telkens Gods naam op uw lippen. Ik weet, dat een meid op de Reiger werd gezien. Ha, dat was de dienstbode, die men niet lastig mocht vallen, zooals gij tot uw moeder en Livina betoogdet. Men moest bij mij niet met zulke kleinigheden komen, hé ?

— Vader, ik herhaal, dat Roza pas later uit Brugge verdwenen is...

— Wie weet, hoe gij gekonkeld hebt ! Eens op dien weg, is een misdadiger spitsvondig, om het gerecht te verschalken.

— Jonker van Rooze heeft Roza het hof gemaakt.

— Ge moest u schamen, de schuld op een eerlijk man te werpen. Van de Reiger bracht gij Rosa naar Loo !

— Neen, vader, ik heb Roza niet meer gezien na mijn vertrek uit het Brugsch gasthof.

— Welke zaken hadt gij gisteren te Loo ? Ge moest naar de abdij ?
Waarom ?

— Met een rekening, die de abt van Loo aan dien der Duinen te voldoen had.

— En dat was zoo dringend !

— Neen...

— Dus het was een voorwendsel ? Een andere reden dreef u...

— Welnu, ja, maar niet een samenkomst met Roza.

— Welke dan ?

— Zij staat in verband met den avond van mijn terugkeer en daarom kan ik ze u niet mededeelen.

— Ook al niet ! En dat zegt ge, omdat ge u niet uit het warrelnet van leugens kunt los rukken.

De schout brak in tranen uit.

— Ha, het is hard te moeten gelooven, dat gij een moordenaar zijt ! snikte hij. Maar ik durf niet langer te twijfelen.

— O, vader ! kreet Wouter.

— Noem dan dat meisje !

— Ik mag niet...

— En waarom niet...

— Ik kan het u niet zeggen.

— Dus zal de pijnbank u die bekentenis moeten afdwingen.

De zoon huiverde... De pijnbank ! O, het was geen looze bedreiging... hij wist het wel. Dat gruwelijk wapen werd voortdurend gebruikt als een middel tegen onschuldigen ook, om hun tot spreken te dwingen, al hadden ze niets te bekennen...

— Wouter, hernam de heer van Dillen, het is thans weer uw vader, die voor u staat, die u smeekt de waarheid te zeggen...

— Vader, ik zweer u, dat ik onschuldig ben aan den dood van Roza en ook aan haar ontvoering. Toen ik dien avond aangenomen had een meisje te begeleiden, handelde ik uit hoffelijkheid.

— Wie vroeg u zulks ?

— Ik kan het niet zeggen...

— Altijd diezelfde uitvlucht ! En gij moogt het niet zeggen, omdat gij een loosheid te verbergen hebt.

Het gesprek ging nog eenigen tijd op dien toon voort. En dan zei de schout :

— Ik moet u naar Loo terug voeren en overleveren aan mijnheer Benedictus...

— Toch ben ik onschuldig vader ! verzekerde Wouter.

— Zuiver u dan van de vermoedens. Gij hebt een meisje naar Nieuwpoort geleid, op de Reiger verborgen, waar mijn mannen een dienstbode hebben bemerkt. Gij verwittigt haar als ge hoort, dat wij een onderzoek instellen. Ge verzint een boodschap om gisteren naar Loo te gaan. Ge wordt aangetroffen bij Roza's lijk... Ge spreekt van een vrouw, die door niemand gezien is geworden. Zuiver u van dit alles.

— Vader, mijn eerewoord belet me te spreken, maar bij God en al zijn Heiligen zweer ik u, niet met Roza te doen gehad te hebben !

— Ik heb al dikwijls valsche eeden gehoord...

— O, vader, denkt ge zoo over mij !

— Zuiver u dan ! Ge kunt niet... O, moest ik u daarvoor naar Engeland zenden. En heb ik zulk een zoon terug gekregen ! Wouter, denk aan uw moeder !

— Ook voor moeder heb ik tot plicht te zwijgen !

— Dan weiger ik u nog bij haar toe te laten ! Wouter, beschouw u als mijn gevangene...

— Toch onschuldig !

— Ik kan u niet gelooven ! Ik moet me verharden... en aan mijn ambt denken... O, het is gruwelijk, wat de wet nu van mij eischt. U uitleveren aan 't gerecht, als vermoedelijken moordenaar van Roza... Ge blijft nu op deze kamer opgesloten.

De heer van Dillen ging heen. Hij wankelde, maar beheerschte zich... Ja, hij stond voor een gruwelijke taak. Zijn eigen zoon aanhouden en wegvoeren. En alles meedeelen aan zijn vrouw. En zelf gebukt gaan onder smarte en schande.

De heer van Dillen bleef even op het portaal rusten.

— Wat een onthulling ! zuchtte hij. En is het op mijn zoon, dat de Wandelende Jood doelde ? O, ja, het zal een pijnlijke verrassing zijn voor de bevolking, een afschuwelijke openbaring.

Zoo sprak de schout bij zich zelf. En toen daalde hij de trap af... Hij riep op de Markt een zijner dienaren en beval :

— Haal een koets en breng die voor de deur.

— Vader, wat ziet ge bleek ! merkte Livina op, die nog op de pui naast Borgelia stond...

— Waar is moeder ?

— In de achterkamer...

Het meisje staarde Borgelia angstig aan; ze durfde niet verder te vragen. De schout ging bij zijn echtgenoot. Hij zonk in een zetel neer en riep weenend uit:

— Arme moeder ! Hoe zal ik het u nu zeggen.

— H. Moeders Gods, wat scheelt er u ! kreet de vrouwe.

— Wouter... Ik vrees, dat hij schuldig is...

— Maar wat bazelt ge nu...

— O, het is niet te gelooven en toch...

— Bedoelt ge, dat ge ons kind voor den moordenaar van Roza houdt...

De schout knikte.

— Maar scheelt er u iets in 't hoofd! hernam de moeder.

Hortend en stootend verhaalde de schout zijn onderzoek. Mevrouw van Dillen beefde van ontzetting.

— Breng mij bij Wouter... hij zal alles zeggen! snikte ze.

— Neen! Hij wil niet spreken... en ik kan u bij hem niet meer laten.

We moeten de wet volgen... Wouter is een voortvluchtige... hij moet uitgeleverd worden en intusschen mag hij niemand zien...

— Ik zijn moeder!

— Ook niet! Nu ben ik schout en niet de vader!

— Maar Wouter kan geen moordenaar zijn. O, hoe kunt gij dat gelooven!

— Dan moet hij zich zuiveren voor het gerecht. Ik heb hem gesmeekt de waarheid te zeggen en steeds verschuilt hij zich achter ellendige uitvluchten!

— Mij zal hij alles zeggen, en de moeder bad en weende, om nog eens bij haar zoon te mogen gaan, doch de ambtenaar hield zich aan de wet...

Nog zaten de arme ouders hierover te spreken, toen er weer een bode verscheen. De heer van Dillen ging bij hem in de spreekkamer.

— Mijnheer ik kom van Loo, zei de man...

— Van schout Benedictus?

— Ja, en ik moest u dezen brief overhandigen...

Haastig las de heer van Dillen het schrijven en het laatste sprankeltje hoop verdween. Benedictus schreef als volgt:

Aan den schout van Nieuwpoort.

In aanwezigheid van vele getuigen werd door mijn dienaar in het huis der misdaad een brief gevonden, waarvan ik u hierbij kopie zend. Dit nieuw bezwaar tegen Wouter van Dillen, dien ik van den moord beschuldig, zal u zonder twijfel bewegen den voortvluchtige, welke zich te Nieuwpoort verschuilt, onmiddellijk uit te leveren.

Met hoogachting.

Benedictus, schout van Loo.

En de ongelukkige vader las dan de kopie van den brief, door Brak te Veurne opgesteld en 's nachts bij het lijk van Roza gebracht, en waaruit men moest opmaken, hoe Wouter het meisje wilde verhinderen zich naar Loo te begeven.

De heer van Dillen ontleedde als 't ware deze woorden:

Lieve Roza,

Ik verbied u naar Nieuwpoort te komen... Ge moet geduld hebben... Ik zal u huwen en dan als mijn vrouw bij mijn ouders brengen. Maar nu kan het nog niet. Wij zouden alles bederven. Ik weet, dat ge bedreigd heb toch te komen! Ik zal het beletten. Ge zult mijn naam niet ten schande maken.

Ik waarschuw u : breng mij niet tot het uiterste. Morgen kom ik u bezoeken. Ge kunt nadenken. En ik verwacht, dat gij me gehoorzamen zult ! Ik zou tot alles in staat zijn, moest ge toch uw plan doorzetten.

Hartelijke groeten. Wees nu verstandig en maak niet van een vriend een vijand.

W.

W... dat moest dus Wouter zijn ! Hij had de dochter van Roger meege-lokt onder de belofte haar te huwen... En om het meisje te beletten, zijn bedrog uit te brengen, had hij een moord gepleegd.

De schout beheerschte zijn geweldige, nieuwe ontroering.

— Meld aan mijnheer Benedictus, dat aan zijn verzoek zal voldaan worden, zei hij tot den bode, die onmiddellijk weer vertrok.

De schout keerde bij zijn vrouw terug en stelde haar in kennis met het nieuw bewijs tegen zijn zoon.

— En toch geloof ik het niet ! verzekerde ze. O, neen, mijn kind is geen moordenaar... ook geen verleider...

— Kon ik nog maar twijfelen ! antwoordde van Dillen. Wij weten niet, hoe hij in Engeland veranderd is.

— Laat mij bij hem !

En de moeder drong weer aan, smeekte en weende en eindelijk gaf de echtgenoot toe.

— Een oogenblik dan, zei hij.

Samen begaven ze zich op de kamer, waar Wouter somber neer zat.

— Mijn jongen ! riep mevrouw van Dillen en ze omhelsde hem.

— Moeder, heeft vader alles gezegd ? vroeg Wouter diep bewogen.

— Ja... maar ik geloof niet aan uw schuld.

— Goddank...

— O, vertel uw vader alles van dien avond ! Ge hebt nooit geheimen voor ons gehad.

— God gave, dat ik spreken kon, moeder, maar ik mag niet. Later zal alles opgehelderd worden !

En ook de smeekbeden der moeder bleven te vergeefs. Wel had de zoon gearzeld en was hij op het punt te vertellen, wier gids hij geweest was... maar hij dacht aan de heksenvervolging, hij zag in den geest de schoone Jacqueline op de pijnbank en den brandstapel... en hij wilde geen schuld hebben aan die afschuwelijke rechtspleging.

— Luister nu eens naar hetgeen men in het huis der misdaad vond, sprak de schout op strengen toon.

Hij las den brief voor.

— En ik zou dien geschreven hebben ! riep de jonker uit. Bezie het schrift.

— Dit is slechts een kopie...

— Welnu, ge kunt dan oordeelen naar den oorspronkelijken brief, vader ! O, men konkelt tegen mij en het is alles het valsche spel van Pol van Rooze.

— Beschuldig geen ander, dan maakt ge u dubbel plichtig, waarschuwde de schout.

— Vader, ik zweer hier bij God en bij allen, die mij lief zijn, dat ik nooit aan Roza heb geschreven, herhaalde Wouter.

— Neen, neen ! zoo steunde mevrouw van Dillen hem. Het moet een komplot zijn tegen u.

— Zuiver u van alle bezwaren ! drong de schout weer aan. Het beginpunt is uw vertrek uit Brugge...

— Vader, ik kan, ik mag niet spreken...

— Mijn Hemel, zou dan ook nog een andere beschuldiging van Benedictus waar zijn en gij Isegrim kennen ? hernam de heer van Dillen.

— Benedictus weet niets en steunt op vermoedens. Ik moet mij bij mijn stiltzwijgen bepalen.

— Dan breng ik u naar Loo !

— Ik ben gereed, vader. O, moeder bid voor me... gij moogt, want ik heb die vreeselijke schuld niet op mijn geweten, sprak Wouter weenend.

— O, niet naar Loo ! kermde de moeder.

Maar met zacht geweld leidde de schout haar heen. Hij riep Livina.

— Blijf bij moeder, zei hij... Ze zal u alles zeggen. Ik moet Wouter naar Loo brengen.

— O, Hemel vader, wat is er dan ?

— Uw moeder zal u op de hoogte brengen !

— Is Wouter dan plichtig ! stamelde het meisje.

— Geheel onschuldig is hij niet... Ga nu, en de heer van Dillen duwde haar bij zijn vrouw.

De koets stond voor de deur. Ahasverus had zich naar de kerk begeven. Het volk lette niet op de schoutswoning en het trok dus geen aandacht, dat vader en zoon van Dillen in een rijtuig stapten...

Slechts een soldaat sprak op dat oogenblik den ambtenaar aan.

— Mijnheer de schout, een oogenblik, bad hij. Ik ben Mannaert van het garnizoen te Veurne...

— Wat wilt ge ?

— Heeft de jonker, uw zoon, mijn verzoek niet over gebracht ?

Wouter herkende den krijgsman. Het was de sukkelaar, die verantwoordelijk werd gesteld voor Adelida Prijeke's ontvoering door den verloofde, den Spaanschen officier d'Alleira en om de bemiddeling van den schout had gesmeekt.

— Onderwege zal ik u meedeelen, wat deze persoon begeert, zei Wouter.

— Man, ik heb nu geen tijd, zei de heer van Dillen ongeduldig tot Mannaert, die zich dan droevig terug trok.

En de koets verliet Nieuwpoort. De schout voerde zijn eigen zoon gevangelijk mee.

Twee personen begrepen het : Pol van Rooze en de stadskommandant. De jonker had zijn bezoek aan baron van Ramsdijk kort gemaakt. De vrek had nog geen beslissing over Agneta's huwelijk willen nemen. En toen was Pol naar de stad gegaan en had hij den Spaanschen bevelhebber op de hoogte gebracht van de beschuldiging, welke op Wouter van Dillen woog.

— Nu is het ontslag van den schout zeker, beweerde de Spanjaard. En gij wordt zijn opvolger. Ha, de kerel heeft het gewaagd mij lastig te vallen, omdat Isegrim binnen Nieuwpoort een gevangene bevrijdde ! Nu zal ik zijn schande verkondigen.

De kommandant zorgde wel, dat het spoedig bekend werd, hoe de heer van Dillen zijn eigen zoon had moeten aanhouden voor moord op Roza. En

men zei dat Ahasverus het voorspeld had hoe een pijnlijke verrassing de bevolking ontstellen zou. De eerbied voor den Wandelenden Jood steeg nog.

Deze verreed nu het schoutshuis. Hij nam zijn intrek in een gasthof. Hij had nog wat meegeholpen om den jonker te verwijderen die hem doorgrondde als een bedrieger...

In de woning op de Markt zaten moeder en oudste dochter te weenen, maar ze konden niet aan Wouters schuld gelooven en luisterden slechts naar de stem van het hart.

VOOR WOUTER.

Jacqueline speelde op het clavecimbel... Ze bevond zich reeds in de woning van haar vaders vriend te Winoxbergen. Deze heette baron van Wimpele en Jacqueline had nu vernomen, dat hij zelfs familie was. Zijn dochter Bernardine was een allerliefst meisje, dat Jacqueline dadelijk als een zuster begroette. Tot Jacqueline's vreugde was ook Isegrim zelf gekomen en hij had zijn dochter nu gevraagd eenige zijner lievelingsliederen te spelen.

Isegrim zat op een tapijtje. Bernardine zag plots tranen in zijn oogen. Zij vatte zijn hand en zei zacht :

— Moed, neef... Vader heeft dien nooit verloren. En hij is uitgegaan om bondgenooten te winnen.

— Och, lieve nicht, moed heb ik wel, maar als ik die liederen hoor, komen oude herinneringen bij mij op. En ja, dan word ik week om 't harte. Dat doet me wel eens goed.

Jacqueline speelde geruimen tijd door. Ze was hier veilig want wie zou baron van Wimpele verdenken gevaarlijke personen te huisvesten. Bij niemand zou zulk een vermoeden opkomen.

Isegrim had zijn neef eenigen tijd geleden bezocht en hem zijn plannen meegedeeld. En baron van Wimpele had geantwoord :

— Ik ben lid der regeering hier en heb als zoodanig beloofd het gezag te handhaven, maar ik denk aan den Katwijker visscher, die kort geleden te Duinkerke woonde.

-- En wat gebeurde er met hem ?

— Wel, ge moet weten, dat de Spanjaarden een Katwijker visscher voor geld uit Holland naar Duinkerken gelokt hadden, om zoo doende ook daar ter plaatse eene dergelijke haring-visscherij te hebben, als men in Holland reeds bezat. Doch deze toeleg gelukte niet goed, daar de oorlogsschepen der Nederlanders den nieuwen visscher in den weg zaten. Ondertusschen begaf zich de afvallige Katwijker op zee om te rooven. En, uit Duinkerken varende moest hij nog wel zweren, met een geweldigen eed, dat hij alle Hollandsche personen, welke in zijn handen kwamen te vallen, buiten boord werpen en de schepen in den grond boren zou. Nu gebeurde het onlangs, dat hij zijn broeder, voerende een haringbuis van Katwijk ontmoette en gevangen nam. Doch de kaper, bevindende dat het zijn broeder was, werd nu zeer bedroefd wegens den gedanen eed, dien hij zich echter verplicht rekende den gevangene mede te deelen, hetgeen dezen niet weinig ontstelde. Maar liefde — ook broederliefde — zoekt list. De Duinkerker liet zijn broeder in een boot zetten, dicht bij de Hollandsche kust aan de Banken voeren, en aldaar over

boord gooien. 't Was zeer stil en schoon weêr, zoodat de Katwijker en de zijnen weer gemakkelijk aan land zwommen. Daarna boorde de ander de met haring wel bevrachte schuit in den grond, meenende alzoo aan zijn eed, dien hij niet had moeten afleggen, voldaan te hebben ! Dat was de list van den Katwijker, vervolgde baron van Wimpele (1). En ik wil me nu niet gelijk stellen met dien valschen kerel, maar ik zal toch mijn belofte jegens de regeering naar de letter houden en tegelijk helpen.

— Ge bedoelt, dat ge niet rechtstreeks aan mijn plannen zult meewerken, had Isegrim gevraagd.

— Juist ! Maar ik zal vrienden inlichten, u raad geven en ge kunt in mijn huis verblijven.

Toen had Isegrim meegedeeld, dat hij nog talrijke personen moest bezoeken, doch zeer dankbaar zou zijn, als zijn dochter hier eenigen tijd mocht blijven...

En zoo kwam het, dat Jacqueline bij baron van Wimpele hartelijk ontvangen was geworden. Kathelijne hielp in de keuken en hield zich bescheiden op een afstand.

Isegrim luisterde dus naar het spel van zijn dochter... Maar daar trad baron van Wimpele binnen. Hij was een kloeke man nog, statig van voorkomen, wilskrachtig van gelaatsuitdrukking en houding.

Hij wenkte Isegrim uit de kamer en zei :

— Er is iemand om u te spreken.

Hij leidde zijn neef in een ander vertrek en daar zat een man, eenvoudig van kleedij, blijkbaar een zeeman.

— Wel, Waterlooper, gij zijt daar ! riep Isegrim verrast uit, en hij drukte den man hartelijk de hand.

— Eindelijk heb ik u gevonden... Gij zwerft veel rond...

— Natuurlijk ! Ge moogt hier vrij spreken. Baron van Wimpele zal ons niet verraden. En Waterlooper kan eveneens zwijgen.

— Een vreemde naam, merkte de baron op.

— Dank aan zijn vreemde kunst, vertelde Isegrim. Onze vriend kan onder water loopen. Hij heeft geweldige longen, waarin hij verbazend veel lucht behoudt.

— Ik heb daarvan gehoord, sprak baron van Wimpele. Hebt gij niet eens uw kunst voor prins Maurits, den heer van Holland vertoond ?

— Inderdaad, heer, zei de Waterlooper. Daar was een wijnkooper te Alkmaar, genaamd Dirk Thomasz., die met Prins Maurits zeer eigen was. Deze had eens, onder verscheidene andere zaken meer, aan den Prins verhaald, dat er in Noord-Holland in de Rijk, twee of drie jongelingen waren, die onder het water konden gaan, hetgeen den Prins zeer begeerig maakte om dat eens te zien, zoodat de wijnkooper tot antwoord had gegeven :

— Ik zal de luiden verschrijven, dat ze bij Zijne Vorstelijke Genade in den Haag zullen komen.

En alzoo dan, op dit schrijven, zijn wij naar den Haag gereisd en aldaar bij den Prins gekomen, die ons zeer vriendelijk begroette en ons vroegde « of wij de luiden waren, die onder 't water konden gaan ? » Waarop wij antwoordden « Ja, mijn Genadigde Heer ! » En hierop zeide de Prins weêr « Hoe zoude men kunnen weten of dit waar was, anders dan door het met eigen

(1) Hij vertelde hier een ware gebeurtenis.

oogen te zien ? » waarop wij weder antwoordden en zeiden « Zoo het mijn Heer morgen belieft te zien, wij willen het alhier morgen in den vijver wel doen ». — « Neen, niet in den vijver », hervatte de Prins, « daar zouden wel duizende menschen bijkomen, dat zoude niet dienen ! »

Toen heeft de Prins een Valkenier bij zich ontboden, genaamd Hendrik Evertsz., die met ons zoude gaan buiten den Haag, om een water te zoeken, waar 't geschikt was om de kunst te doen. Hetgeen geschiedde. Het water, dat wij uitkozen, is een weinig buiten de stad, aan de linkerhand, als men naar Delft vaart.

Maar den eersten dag daarop, toen was 't een storm en heel koud weder, zoodat wij den Prins toen niet spraken : doch den tweeden dag daarna, toen heeft ons de Prins een zeker uur bepaald, als de maaltijd gedaan zou zijn, er bij voegende « Mannen, ik heb gisteren wel aan u gedacht : maar ik en zoude niet gaarne hebben, dat gij een ziekte haaidet om mijnent wille ».

En alzoo de tijd dus bestemd was, zoo hebben wij ons naar de plaats begeven en ons gereed gesteld. En toen is de Prins Maurits, met zijn broeder Prins Hendrik, en Graaf Willem van Vriesland en Graaf Ernest, en meer andere groote Heeren en Edelluiden, met de koetsen bij ons gekomen. En toen hij daar aldus op gelijken voet bij ons stond, voegde ons de Prins toe, « Mannen, ik ben nu gereed om te kijken », waarop ik, met een groote couragie in den vliet gesprongen ben, zeggende « Adieu, mijn vrome Heeren ! » Ik was daar zoo lang onder water, dat de Prins Maurits met de andere Heeren wel tevreden waren : en toen ik weder boven kwam, vroeg mij de Prins « Wat is dat voor een geluid geweest, dat ik gehoord heb ? » waarop ik antwoordde « Ik heb luide geroepen : heeft mijn Heer dat ook verstaan ? » waarop de Prins zeide « Ik meende, dat het het brullen van een koe was ».

Daarna is Pieter Pietersz., een van onze medemakers, een eind verder in den vliet gesprongen, en even lang onder gebleven als ik, en heeft bovendien met zijn vingers een weinig boven water gespeeld, zoodat Graaf Willem van Vriesland tot de anderen zeide « Der kerl wierd verzoepen : hij en kan hem nicht langer holden ! »

En alzoo, toen Pieter Pietersz. op den wal kwam, wij beiden nog frisch en wel waren, zoo heeft Prins Maurits tegen ons gezeid « Mannen, ik zie, dat de kunste goed is : gaat niet uit den Haag, aleer ik u gesproken heb : maar trekt in een goede herberg en maakt goede sier ! » hetwelk wij alzoo gedaan hebben. Daarna zijn wij weder bij den Prins gekomen op het Hof, waar hij ons een vereering geven heeft, en ook mede een octrooi voor onze kunst, hetwelk ik nog tot dezen dag heb bewaard.

Ik heb dan de kunst ook eens te Amsterdam vertoond. Er was daar zeer veel volk. Dit geloofde niet, dat ik die kunst verstond. Ik zei : « Ik zal hen niet bedriegen : ik zal 't voor hun oogen doen, dat zij 't zien zullen ».

En zoo was 't dan, dat ik een linnen kleed aantrok, dat ik bij mij genomen had, en daarvan de zakken uithaalde, en daar tien of twaalf peren in deed, dat zij het voor hun oogen zagen, en ik zeide tot het volk : « Deze peren zal ik in 't water half op-eten, opdat gijluiden niet en zegt, dat ik die in den grond gestoken heb ». Ook hadde ik een schalmei bij me, waar ik goed op konde spelen, en die stak ik mede in mijn zak, en zeide « Daar zal ik verscheidene deuntjes en psalmen op spelen, dat gij dat boven water, op het land, hooren en verstaan zult ».

Onder allen was daar mede een makelaar onder 't volk, geheeten Lems, die hadde een schoon blad papier bij zich, daar schreef hij zijn naam op, en gaf het mij toen over, waarop ik tegen hem zeide : « Ik zal daar, onder water, op den grond, dit papier met pen en inkt beschrijven, dat gij dat boven water op het land zult kunnen lezen ».

En toen ik gereed was keek ik naar het volk en zeide ; « Adieu, gij vrome Borgers van Amsterdam ! dat is u ter eeren, daar ga ik onder ».

En zoo is 't dan geschied, dat ik de peren onder water half op-at, zoodat ik de andere helft naderhand aan het volk kon vertoonen, toen ik weder op 't land kwam. Desgelijks zette ik op het papier « Dit heb ik voor Amsterdam in de Wetering onder water geschreven ». En op de schalmei speelde ik mede onder water op den grond, dat het volk, dat op den wal stond, mij boven water gemakkelijk kon hooren en verstaan, en tot malkander zei « Hoort eens, mannen, dat speelt hij nu ». Alzoo had ik mijn plezier en vermaak onder 't water op den grond.

En toen ik dacht, dat ik aldaar lang genoeg geweest was, en dat het volk nu wel te vreden zou wezen, zoo ben ik met een goede couragie weder opgekomen, mijn aangezicht naar het volk toewendende. En terwijl ik nog in het water was, zoo heb ik tot de omstanders met luider stem geroepen « Wat dunkt de luiden van de kunst ? » waarop het volk antwoordde en zeide « de kunst is goed ».

En toen ik weder op den wal kwam, toen vertoonde ik mijn geschrift. En ik overhandigde het aan den makelaar Lems, die het nog vele jaren daarna heeft bewaard. Ondertusschen, als ik nog onder water was, zoo liep alreeds de tijd door de stad « die man is al verdronken : hij en komt zijn leven niet meer boven ». Toen ik weër op den vasten wal was, zoo hadde Frederik Jacobsz., Olieslager van Amsterdam, een nachtglas of zandlooper meëgebracht, en hij zeide tot mij « Weet gij wel hoe lang dat gij onder water geweest zijt ? » — « Neen ik, » zei ik. « Wel » antwoordde deze weër, « dit glas is eens uitgelopen, en eens half, dat is drie kwartier van een uur ». Doch toen waren er verscheidene luiden, die tegen malkander zeiden « Hebt gij wel gezien wat dat hij gedaan had, toen hij in 't water ging ? Hij had zich met olie bestreken ! » En anderen weër riepen « Hij had een rood lapje in zijn mond genomen ! » Om kort te gaan, elk zeide het zijne. Maar ik had gedaan gelijk de komedianten doen : ik had het spel te goed gespeeld, zonder haperen of missen; die het spel nu niet en kan, die spele het niet. En als het werk gedaan was, zoo waren daar veel liefhebbers, die hun milde hand toonden : en onder allen was daar een man uit Zeeland, die sprak « Ziedaar, omdat de kunst zoo fraai is, zoo schenk ik u daartoe nog een Zeeuwschen Rijksdaalder ».

Vervolgens heb ik mijn kleederen weder aangetrokken en ben opnieuw naar de stad gegaan, alwaar ik een groot getal van volk bij mij kreeg, die zeer begeerig waren om den man te zien (1).

Zoo vertelde de Waterlooper.

— En gij hebt hem nu als helper ? vroeg baron van Wimpele.

— Ja, antwoordde Isegrim. Hij is thans onze bode en hij komt met tijdingen uit Holland.

— Ja, ik heb brieven mede, antwoordde de Waterlooper. Te Loo werd ik

(1) Wij verhalen ook hier een ware gebeurtenis.

opgehouden door een menigte volks. Ik wilde weten, wat er daar gaande was. Een goede bode moet op alles letten, want hij is spion tegelijk. Nu 't bleek, dat men een gewonen moordenaar opleidde.

— Hebt gij zijn naam ook gehoord? vroeg Isegrim.

— Jawel... Wouter van Dillen noemden ze hem en ze vertelden, dat hij door zijn vader tijdens zijn vlucht aangehouden was.

— Door zijn vader! hernam Isegrim verbaasd.

— De schout van Nieuwpoort, naar ik vernam.

— Die geloofde dus aan zijn schuld?

— Dat zal wel, vermits hij hem gisteren uitgeleverd had... Men bracht den jongen man naar Veurne. Het volk jowde hem uit.

— Wouter van Dillen wordt dus als de dader gevangen gezet, mompelde Isegrim. En hij misdeed niets. Ha, dat heeft die ezel van een Benedictus op het geweten. Och, men mag hier alles van het gerecht verwachten, maar ik zal Wouter helpen en ik ben overtuigd dat hij nu onze bondgenoot wordt!

— Als hij te Veurne zit, is hij niet meer te bereiken, verzekerde de baron. Daar is een sterke gevangenis en houdt men na Adelida's ontvoering streng de wacht... Die verloofde d'Alleira speelt er de baas. Ik hoorde vandaag, dat hij den soldaat, die op dien avond de poortwacht had aan de galg wil knoopen...

— Nu, ik zal voor Wouter van Dillen doen, wat ik kan, herhaalde Isegrim.

— Dan moogt ge geen tijd verliezen, want ze zullen den ongelukkige wel gauw op de pijnbank leggen!

— Ja, daarin zijn ze hier meesters. Wel, Waterlooper, toon mij uw brieven!

De bode haalde eenige papieren uit de voering van zijn wambuis, en overhandigde ze aan Isegrim, die ze haastig inzag.

— We moeten spoedig een vergadering houden, zei Isegrim toen. We komen in den toren van Woumen bij Dixmude samen. Die staat daar nu eenzaam te midden van puin. Naar de aldaar gevoerde besprekingen zal ik u antwoord meegeven.

— En wanneer kan dat zijn? vroeg Waterlooper.

— Overmorgen.

— Dan ga ik intusschen naar Duinkerke, waar ik 't een en ander bespieden moet.

De zonderlinge kerel vertrok.

— Wouter van Dillen zit dus te Veurne, sprak Isegrim tot van Wimpele. En ja, men is daar op zijn hoede, sedert ik jonkvrouw Adelida ontvoerde.

— Wat ik niet goed keuren kan, al gaat het nu hard tegen hard, zei de baron.

— Zij is mij een borg voor mijn dochter. En er zal haar tijdens haar gevangenschap geen leed geschieden. Ze bevindt zich nu bij een mijner bondgenooten te Hondshoote en wordt daar met allen eerbied behandeld. Ik heb aan schout Prijcke laten weten, dat zij volkomen veilig is, zoolang Jacqueline in vrijheid blijft. En dat zal den kerel wel doen nadenken, die reeds verzekerd was mijn dochter op een brandstapel te kunnen opstoken.

A. HANS

De Heks van Nieuwpoort

Uitgaaf B. H. HANS, Contich.